

Pengerigeheden og Statsgælden efter Krigen.

Af Professor *Thorkil Kristensen*.

Under Besættelsen har Danmark i Forhold til Landets Størrelse maattet præstere meget store Ydelser for tysk Regning. Der er leveret Varer, dels i Form af Eksportoverskud, og dels direkte til Besættelsesmagten her i Landet. Desuden er der præsteret Fragtfart med danske Baner og Skibe, Reparationer af Biler og Skibe m. v. samt Kørsel ved Flyvepladser o. lign., og endelig har et stort Antal danske Arbejdere haft Arbejde for Tyskland, dels her i Landet og dels i Tyskland selv og i Norge.

Som bekendt er alt dette blevet finansieret af Danmarks Nationalbank med Statens Garanti. De, der har produceret og arbejdet for tysk Regning, har ikke bragt noget Offer. De har faaet deres fulde Betaling, og Nationalbanken har til Gengæld overtaget deres Tilgodehavender paa Tyskland. Paa denne Maade har Banken opsamlet Fordringer, der den 31. Oktober 1944 androg ialt ca. 6,7 Milliarder Kroner. Det er særlig i det sidste Par-Aar, at denne Udvikling har taget Fart. Den 31. December 1943 var Beløbet knap 4,4 Milliarder Kroner. I den forløbne Del af 1944 er det altsaa vokset med ca. 230 Millioner Kroner om Maaneden. Man kan formentlig anslaa dette til 25—30 pCt. af Danmarks Nationalindkomst i samme Tidsrum. I den senere Tid har Væksten fra Maaned til Maaned været nogenlunde konstant. Hvis dette fortsætter, vil det navnlig bero paa Krigens Varighed, hvor stort det samlede Beløb til sin Tid bliver.

Naar denne Krigsindsats, som det jo i Virkeligheden er, bliver finansieret paa denne særlige Maade, hænger det sammen med Danmarks Stilling som besat Land. I de krigsførende

Lande har man søgt i saa høj Grad som muligt at finansiere Krigsudgifterne ved Skatter, og iøvrigt har man optaget Laan, især Obligationslaan, saaledes at det rundt regnet kan siges, at Halvdelen er dækket ved Skatter og Halvdelen ved Laan. Ogsaa i et neutralt Land som Sverige har man i Hovedsagen finansieret de store Udgifter til Oprustningen og Beredskabsstyrken ved Skatter og ved Laan, optagne paa det svenske Marked. En saadan Finansiering synes naturlig og hensigtsmæssig. Selve Krigsproduktionen skaber jo store Indkomster i Befolkningen, og Forbrugsmulighederne er smaa, saaledes at Befolkningen har mange „ledige Penge“. Det er derfor let for den at betale store Skatter og tegne Statslaan. Naar man opkræver disse Skatter og optager disse Laan, hindrer man altsaa, at Pengerigeligheden antager et alt for voldsomt Omfang. Man kan ogsaa udtrykke det paa den Maade, at Staten under Krigsforhold er nødt til at disponere over en stor Del af Samfundets aarlige Produktionsindsats. Det er derfor rimeligt, at en stor Del af de løbende Pengeindkomster inddrages i Statskassen, helst som Skatter, men i Mangel deraf som Laan fra Befolkningen.

I Danmark er dette ikke sket, og Forklaringen er jo den, at Krigsindsatsen her har maattet gøres til Fordel for en fremmed Magt og for dennes Regning. Vi har altsaa Beløbet til Gode hos Tyskland, og derfor er det ikke blevet optaget i det danske Statsbudget som en Udgift, der skulde dækkes. Derfor har man heller ikke fundet det nødvendigt i tilsvarende Omfang at opkræve Skatter eller optage Laan hos Befolkningen. Man har finansieret det hele gennem Nationalbanken ved *Skabelse af nye Penge*. Derfra stammer den store Pengerigelighed.

Dette er i visse Henseender uheldigt. Selv om vi har disse store udenlandske Tilgodehavender, er det nemlig ikke sandsynligt, at disse kan udnyttes i større Udstrækning *i de første Aar efter Krigen*. I disse vanskelige Overgangsaar er vi derfor stillet, som om disse Udgifter havde været virkelige Udgifter *for Danmark*, og det havde derfor været heldigt, om vi kunde have finansieret dem paa samme Maade som Sve-

rige og de krigsførende Lande. Saa havde vi undgaaet de Problemer, der følger med den abnorme Pengerigelighed, og Befolkningen vilde ogsaa derved have faaet en klarere Opfattelse af, hvordan vi er stillet.

Naar det ovenfor er sagt, at vi sandsynligvis ikke kan udnytte vore udenlandske Tilgodehavender i større Udstrækning *i de første Aar*, hænger det sammen med den store Vareknaphed, der vil herske i Verden efter Krigen. Alle Europas Lande vil ønske en vældig Import af Raastoffer og Livsfornødenheder; men Produktionen af civile Goder vil i den første Tid være ganske utilstrækkelig til at dække disse Behov. Naar man samtidig betænker, at mange andre Lande end Danmark har faaet store Tilgodehavender — foruden de europæiske Mellemværender er der bl. a. de britiske Dominions' nye Fordringer paa England —, vil det forstaaes, at alle disse Kreditorlande ikke foreløbig kan vente at faa deres Krav honoreret i Varer.

For Danmark betyder dette, at vi maa opgive Haabet om en *normal* Afvikling af Pengerigeligheden. Det kan dog være nyttigt et Øjeblik at overveje, hvad en saadan normal Afvikling vilde have betydet, da det vil lette Forstaaelsen af det følgende.

Pengerigeligheden er jo opstaaet ved, at Nationalbanken har købt fremmed Valuta af Erhvervslivet m. v., nemlig de tyske Tilgodehavender, og betalt derfor med danske Kroner. Disse mange danske Penge har der kun været Brug for en mindre Del af i Omsætningen. Hovedparten er direkte eller indirekte gaaet til Pengeinstitutterne som Indskud og som Afdrag paa Laan.

Den normale Afvikling vilde nu bestaa i, at denne Proces blev gentaget *i modsat Retning*. Altsaa, at Erhvervene hævdede deres overflødige Indskud i Pengeinstitutterne og igen optog Laan for at bringe deres Anlæg, Lagre og Besætninger op paa Fredsfod. Dette vilde kræve en vældig Import; men man skulde ogsaa netop frigøre Pengene for at *købe Valuta til Import for dem* i Nationalbanken. Derved vilde de ledige Penge vende tilbage til denne Bank, der har udstedt dem, og de kunde saa

annulleres. Bankens udenlandske Tilgodehavender vilde samtidig blive solgt som disponibel Importvaluta, og Erhvervene vilde i Stedet for store likvide Beholdninger igen faa Varer, Kreaturer og Maskiner. Alt vilde være som før.

Dette er imidlertid umuligt; thi de udenlandske Tilgodehavender er ikke disponibel Valuta, der straks kan benyttes til Import. Derfor kan heller ikke Pengerigeligheden forsvinde af sig selv. Den vil fortsat bestaa, indtil man griber ind og fjerner den.

Man maa nu først gøre sig klart, hvad der vil ske, hvis man intet foretager sig over for denne Pengerigelighed.

At Virkningerne vil blive betydelige, kan man se af *Beløbets Størrelse*. Som et Maal for dette kan man tage dels Seddelmængden og dels Nationalbankens Folioindsbud. Dette sidste repræsenterer i Hovedsagen Bankernes Kassebeholdninger, der kun for en mindre Del holdes i Sedler. Saaledes beregnet var Landets samlede Pengemængde før Krigen og ved den sidste Maanedsopgørelse følgende (Millioner Kroner):

	^{31/7} 1939	^{31/10} 1944
Sedler	425	1644
Folio	101	2831
	526	4475

Pengemængden er altsaa mangedoblet. Naar den ikke er endnu meget større, skyldes det, at Staten alierede gennem Skatter og Laan har „opsuget“ ca. to Milliarder Kroner, der indestaar paa Finansministeriets Konti i Nationalbanken. Af de 6,7 Milliarder, der er udbetalt for tysk Regning, kan man herefter regne med, at ca. 4 Milliarder er gaaet til Forøgelse af Pengemængden, medens 2 Milliarder er opsamlet af Staten. Resten er i Hovedsagen vendt tilbage til Nationalbanken som Afdrag paa Bankernes og det øvrige Samfunds Gæld til denne.

Hvis man intet foretager sig, og den nuværende Udvikling fortsætter, vil Pengemængden fortsat vokse med 200—250 Mill. Kr. pr. Maaned, og i saa Fald vil den f. Eks. pr. 1. Maj 1945 være omtrent 6 Milliarder Kroner trods de opsugede 2

Milliarder. Nogle af disse er iøvrigt opsuget gennem kortfristede Statslaan, der snart forfalder, og Pengene vil da igen komme ud, hvis nye Laan ikke optages.

Heroverfor staar en Pengemængde paa godt en halv Milliard før Krigen, hvilket var det normale dengang. Paa Grund af Befolkningstilvæksten og navnlig det højere Prisniveau, der maa regnes med efter Krigen, vilde det tilsvarende Beløb i Fremtiden dog være større, rundt regnet vel 800 Millioner. Alligevel vil det ses, at den faktiske Pengemængde kan ventes at blive over 5 og maaske snarest 7—8 Gange dette Beløb eller endnu mere, alt efter Krigens Varighed, stadig under Forudsætning af, at der ikke gribes yderligere ind.

Den første Virkning af dette kan ventes at blive en forceret Vareefterspørgsel, naar der igen lukkes op efter Krigen. Naar de mange Penge ikke allerede nu har fremkaldt den stærke Prisstigning, som mange ventede, skyldes det to særlige krigsbetonede Forhold. For det første har mange ønsket at holde deres Penge likvide, indtil de „rigtige“ Varer og Raastoffer kommer igen, og Priserne maaske bliver lavere. For det andet har Krigstidens Reguleringer, navnlig Rationering og Priskon-trol, holdt igen over for de Virkninger, der ellers kunde være opstaaet.

Efter Krigen vil Folk ikke længere ønske at vente med Indkøb, tværtimod. Selv uden Pengerigelighed vilde en stor Efter-spørgsel komme frem, idet man eventuelt vilde laane for at kunne supplere sine Lagre. Naar man har store likvide Beholdninger, er man dog ikke afhængig af Bankerne, og Virkningen bliver da stærkere.

Imidlertid har vi foran set, at den store Efterspørgsel ikke kan tilfredsstilles i de første Aar. Det erkendes derfor fra alle Sider, at man foreløbig maa fortsætte med en Del af Restriktionerne. Det er imidlertid klart, at en abnormt stor Pengemængde vil være en stadig Trusel mod Roen paa Markederne, selv om man savner Erfaring for, hvor meget dette betyder. Hvis man ønsker at faa Restriktionerne afviklet, maa man derfor før eller senere bringe Pengemængden ned paa en mere normal Størrelse.

Selv om man bevarer Restriktionerne, vil Pengerigeligheden imidlertid faa en anden Virkning. Efterhaanden som det viser sig umuligt at honorere de mange Ønsker om stor og hurtig Udvidelse af Lagre, Maskiner o. lign., vil flere og flere ønske i hvert Fald at faa de ledige Penge *forrentede*. De vil da prøve at sætte dem i Obligationer, Aktier og Ejendomme og maaske andre mindre betydende Ting.

Dette er jo allerede begyndt under Krigen. Derfor er baade Værdipapirer og Ejendomme steget, og de vilde være steget endnu mere, hvis man ikke havde grebet ind. Det er bekendt, hvorledes man har grebet ind over for Handelen med Landejendomme. Paa Obligationmarkedet har man indvirket ved Optagelsen af en Række Statslaan, der har modvirket Kursstigningen.

Den vigtigste Aarsag til, at Kurserne ikke er steget mere, er dog sikkert den Forventning, mange Mennesker har om et Kursfald efter Krigen. Man maa sikkert ogsaa regne med et saadant Kursfald, selv om man ikke kan vide, hvor dybt det bliver. Det afgørende er dog, at det næppe bliver særlig langvarigt. De, der frigør deres Penge ved Obligationssalg for at sætte dem i Varer m. v., vil som før nævnt opdage, at Mulighederne herfor er meget begrænsede. Overhovedet kan de ledige Penge som foran omtalt ikke ventes afviklet gennem Import, og de maa da før eller senere igen søge Kapitalmarkedet, selv om de en Overgang lader sig skræmme bort derfra.

Det interessante er nu, at *paa denne Maade kan de ledige Penge heller ikke blive afviklede*. Pengemængden i Danmark kan naturligvis ikke blive mindre ved, at vi køber Værdipapirer og Ejendomme *af hverandre*. Derved skifter Pengene Haand; men de bliver ved at være der. Hvis A. køber Obligationer af B., har A. ganske vist faaet sine Penge anbragt; men nu skal B. til at søge efter en Pengeanbringelse. Maaske køber han saa en Ejendom af C., hvorefter denne køber Obligationer af D., o. s. v. Paa denne Maade kan Pengene virke Gang paa Gang, og Kurser og Ejendomspriser vil saa blive ved at stige. Dette kan fortsætte, saa længe der i Landet er en Mængde Penge, som der ikke er normal Anvendelse for i Omsætningen.

Stigende Obligationkurser betyder lavere Rente. Gennem Konverteringer vil man efterhaanden gaa over til stadig lavere forrentede Typer, og det er meget svært at sige, hvor langt det kan gaa i denne Retning. Vi har jo ikke før oplevet noget tilsvarende. Men det vilde ikke forbausse, om Renten af Obligationer kom ned i 1—2 pCt. før eller senere, *hvis man lod det hele passe sig selv.*

Hvad vilde dette betyde?

For det første, at Obligationsejere (og Sparekasseindskydere o. lign.) vilde miste Halvdelen eller maaske tre Fjerdedele af deres nuværende Indkomst. I Forvejen hører de nuværende „passive Kapitalister“ jo til de daarligst stillede. De har i Modsætning til næsten alle andre slet ikke faaet Dækning for Dyrtiden. En Renteudvikling som den antydede vilde nærmest ruinere mange af dem, og det kan man vel ikke tænke sig, at det danske Samfund vil gaa ind for, selv om det vilde være nok saa behageligt for alle Debitorer, herunder Landbruget, at gøre denne store Gevinst paa Kreditorernes Bekostning.

En saa abnormt lav Rente vilde imidlertid have en anden revolutionerende Virkning, som man maatte tage Stilling til. Den vilde faa Byggeri og anden Anlægsvirksomhed til at svulme voldsomt op. Hvor mange Milliarder Kroner vilde det ikke kunne betale sig at sætte i Udvidelse og Modernisering af Landbrugsbygninger, hvis Renten var een Procent? Og Bybefolkningen vilde under de samme Forhold have Raad til at bo i to—tre Gange saa store Lejligheder som nu.

Det er dog klart, at der slet ikke kan være Tale om noget, der blot ligner dette. Det vilde kræve en uhyre Import af Materialer, og Arbejdskraften vilde blive trukket bort fra den almindelige Vareproduktion til Skade bl. a. for Eksporten. Underskuddet paa Betalingsbalancen vilde da snart tvinge os til at standse denne Udvikling.

Der maatte saa opretholdes en indgaaende Regulering af al Bygge- og Anlægsvirksomhed (Investeringskontrol), og sandsynligvis vilde en indgaaende Importkontrol, Rationering og Priskontrol ogsaa være nødvendig, fordi den store Efterspørgsel efter Materialer og Arbejdskraft ellers vilde sætte en kraf-

tig Inflation i Gang. Det maa herved bemærkes, at denne Regulering skulde være *stedsevarende*.

Hvor godt vi kunde administrere saa stærk en Regulering, kan man ikke vide; men det er klart, at det vilde blive meget vanskeligt. Man kan uden Tvivl lade Problemet ligge, da man kan gaa ud fra, at Renten ikke faar Lov at falde saa langt. Den vil blive stabiliseret paa et mere normalt Niveau ved, at man opsuger de ledige Penge, da man næppe tør vove det usikre Eksperiment at lade Renten gaa helt i Bunden.

Som bekendt er denne Opsugning allerede begyndt. Staten har opsamlet to Milliarder Kroner i Nationalbanken. Der skal dog opsuges *yderligere* omtrent fire Milliarder, hvis den nuværende Pengerigelighed skal fjernes, og Tallet kan blive forøget en Del, alt efter Krigens Varighed. Der maa sikkert regnes med mindst 200 Mill. Kr. ekstra for hver Krigsmaaned.

Staten kan opsuge disse Penge dels gennem Skatter og dels gennem Laan og saa indbetale dem i Nationalbanken, hvorfra de i sin Tid er kommet. Skulde Statens Kautionsforpligtelse over for Banken helt eller delvis blive aktuel, kan dette Indskud saa bruges til Dækning heraf; men mere afgørende er det, at Pengerigeligheden paa denne Maade bliver afviklet.

Dette vil saa betyde, at vi ligesom Sverige og de krigsførende Lande har finansieret ved Skatter og Laan. Vi har blot for en stor Del *ventet* hermed til efter Krigen. Man kan jo heller ikke tænke sig, at vi stadig skal kunne undgaa det, som andre Lande har maattet underkaste sig.

Spørgsmaalet bliver saa, hvorledes Beløbet skal fordeles paa *Skatter og Laan*. At en betydelig Del maa være Laan, siger sig selv. Skatter paa 4—5 Milliarder *ud over Statens normale Beskatning* kan man ikke faa paa kort Tid. Noget andet er, at Laan betyder fremtidige Skatter, idet Laanene skal forrentes og maaske afdrages. Det egentlige Spørgsmaal er med andre Ord, om man skal lade det hele blive Laan i første Omgang, eller man skal tage en betydelig Del af det som Skat med det samme.

Hvis man vælger at laane det hele, vil *Statsgælden* blive

meget stor. Den er under Krigen vokset fra godt 1,5 Milliarder Kroner til op imod 4 Milliarder, og den kan ved Opsugningen komme op paa 7—8 Milliarder eller mere efter Omstændighederne. I Praksis maa man regne med, at Beløbet vil stige yderligere af andre Grunde, bl. a. fordi vort Forsvar skal bygges op fra Grunden efter Krigen. Man maa saa overveje, om man efterhaanden vil søge dette Beløb nedbragt ved delvis Afbetaling af Gælden.

Det er blevet fremhævet, at man i og for sig ikke behøver at reducere Statsgælden, selv om den er stor. Det drejer sig jo her om indenlandsk Gæld til Statens egne Borgere. Renten er da kun en Overførsel, et Beløb som nogle Borgere, nemlig Skatteyderne, aarligt skal betale til andre danske Borgere, de paagældende Ejere af Statsobligationer. Det danske Samfund taber intet herved.

Denne Betragtning maa dog modificeres, naar Beløbet er saa stort som her. Det er en Ulempe, at Samfundet skal underholde en saa stor Rentierklasse som den, der her vil blive skabt. Den skal maaske have ca. 300 Millioner Kroner om Aaret i Renter. Det er jo ogsaa paradoksalt, at der som Følge af de Byrder, Krigen har lagt paa Danmark, skal opstaa en saadan ny Rentierklasse, der kan leve uden selv at gøre en produktiv Indsats. Om det netop bliver Krigsformueejerne, der køber Statsobligationerne, er i denne Forbindelse ligegyldigt. Hovedsagen er, at det uproduktive Element i Befolkningen bliver forøget, hvad der ikke er heldigt. Man bør her betænke, at en ny Storkrig yderligere kan faa Statsgælden til at vokse stærkt.

Rent finanspolitisk vil en aarlig Rentebyrde paa ca. 300 Millioner Kroner ogsaa medføre visse Vanskeligheder. Jo højere Skatteniveaet er, des lettere kan Skatterne faa uheldige Virkninger, f. Eks. i Retning af at hemme Initiativet. Og høje Skatter kan gøre en Finansminister ængstelig over for Tanken om nye, kostbare Opgaver, hvad nu enten det drejer sig om Forsvar, Sociaipolitik eller andre Ting, som man anser for vigtige.

Man kan derfor ikke, hvis man vil være realistisk, tage sig

Spørgsmaalet om Statsgældens Størrelse helt let. Det er ikke godt, at den er alt for stor. At reducere den ved *aarlige Afdrag* har imidlertid ogsaa sine Ulemper.

Det er saaledes klart, at i de Aar, da Afdragene skal betales, maa Skatterne være endnu større, end hvis det blot drejede sig om Renten. De depressive Virkninger bliver derfor saa meget stærkere. Det maa i denne Forbindelse erindres, at de Skatter, der gaar til Afdrag, virker som en Reduktion af Skatteydernes Indtægt. Den, der faar Afdraget, betragter derimod ikke dette som et Tillæg til *sin* Indtægt. Afbetalingen vil derfor antagelig formindske det samlede Forbrug i Samfundet, og dette kan medføre Vanskeligheder for Beskæftigelsespolitikken.

Naar det saaledes er uheldigt baade at have en meget stor Statsgæld og at afdrage paa en saadan, drives man til den Slutning, at det vilde være godt, om man kunde *undgaa, at en alt for stor Statsgæld opstaar*. Derved kommer man ind paa Tanken om at suge en Del af de ledige Penge op gennem Skatter allerede i første Omgang. Dette vil i Praksis sige gennem en stor Engangsskat, der naturligvis maatte tages hos Formueejerne, som er de eneste, der kan udrede store Beløb paa eengang.

Enhver Løsning har sine Ulemper, og det gælder ogsaa Engangsskatten; men der er visse Ting, der gør, at der lige efter Krigen er saa gode Betingelser for at anvende den, som det meget sjældent er Tilfældet. Det var jo ogsaa i en saadan Situation, at Danmark sidste Gang greb til en lignende Foranstaltning (Bankhæftelsen i 1813); men Forholdene er iøvrigt paa mange Maader forskellige fra dengang, saa man skal ikke gøre for meget ud af Sammenligningen.

Selve den store Pengerigelighed bevirker, at Formueejerne i usædvanlig høj Grad har deres Formuer anbragt likvidt, og man kan derfor vanskeligt tænke sig en Situation, hvor det vil være muligt for dem at indbetale en stor Engangsskat med saa smaa Forstyrrelser som nu.

Dertil kommer, at Krigen har skabt et *Fordelingsproblem*. Visse Dele af Befolkningen har haft stor økonomisk Fremgang,

medens Landet som Helhed er blevet fattigere. Her vil man formentlig ønske at foretage en Udjævning igen, og det bedste Middel hertil maa være en Skat, der fortrinsvis hviler paa de Formuer, som er steget stærkt under Krigen. Ganske vist kunde man, som det er blevet sagt, ogsaa ønske at beskatte dem, der har forbrugt det indtjente; men man maa jo nøjes med at tage, hvor der er noget. Paa den anden Side er det klart, at hvis man ad Beskatningsvejen skal ophæve nogle af de Uligheder, der er opstaaet under Krigen, maa det gøres snart. *Aarlige* Skatter over en længere Aarrække er uegnede hertil, da Krigsformuerne hurtigt kan blive spredt.

Det er i denne Forbindelse en Fordel, at det sikkert i særlig Grad er de ved krigspræget Virksomhed tjente Formuer, der er likvidt anbragt. Den, hvis Formue er flerdoblet paa faa Aar, kan jo ikke have Brug for alle disse Midler i sin Forretning.

Ulempen ved en Engangsskat er bl. a. dette, at Staten mister Indkomst- og Formueskatten af de Formuede, der inddrages. Hvor meget dette betyder, kan ikke siges uden nærmere Undersøgelse. Naar man i denne Forbindelse har henvist til en svensk Beregning, der gaar ud paa, at Sverige ved dette Skattetab vilde miste en stor Del af den Rentebesparelse, der kan opnaas ved Engangsskatten, maa man imidlertid gøre et Par Bemærkninger hertil. For det første er Renten højere i Danmark end i Sverige, og Fordelen ved at undgaa en stor Statsgæld er derfor tilsvarende større. For det andet er den danske Indkomstbeskatning mere lempelig end den svenske, hvorfor Skattetabet vil være mindre her. Det vil maaske undre nogle at se Ordet *lempelig* anvendt i Forbindelse med den danske Indkomstskat; men det maa erindres, at man i Danmark — i Modsætning til næsten alle andre Lande — maa trække sidste Aars Skatter fra i Indtægten, og dette betyder meget for de store Indtægter. Derfor er vor Indkomstskat ikke nær saa progressiv, som den ser ud til. I Sverige maa man kun trække Kommuneskatten fra, og for de store Indtægter er det som bekendt Statskatterne, der vejer mest til.

Ogsaa i andre Henseender er der en stærkere Begrundelse for Engangsskatten her end i Sverige. Saaledes er Pengerige-

ligheden større hos os, fordi vi har finansieret over Nationalbanken, medens Sverige som omtalt i langt højere Grad har anvendt Laan og Skatter. Af samme Grund er de fra Krigsproduktionen stammende Indtægter allerede nu blevet stærkere beskattet i Sverige end i Danmark. Det drejer sig jo overhovedet her om *efter* Krigen at gennemføre noget af det, som de krigsførende og neutrale Lande har gennemført *under* Krigen. Endelig har Sverige nu faaet sit Forsvar i Orden, og det har store *disponible* Valutabeholdninger. Danmark skal derimod efter Krigen bygge Forsvaret op helt fra Grunden, hvad der vil kræve en stor Import, og vi kan trænge til at optage et stort Laan i Udlandet for at faa Importen i Gang. Vor Statsgæld vil derfor sikkert vokse stærkt i den første Efterkrigstid.

Disse Ting har man som Regel forsømt at nævne, naar man her i Landet har henvist til den svenske Debat om Engangsskatten, der har vist en Del Modstand mod denne, selv om der ogsaa er Tilhængere.

Det vil af det foregaaende fremgaa, at man kommer Skattens Formaal nærmest, hvis den særlig paalignes de Formuer, der er steget stærkt. Om man skal indrette den som en ren Formuestigningsafgift eller tillige lægge en vis Afgift paa de Formuer, der ikke er steget, maa afgøres efter en nøjere Undersøgelse. Denne maa ogsaa kunne sige noget om, hvor stor Skatten passende kan gøres. I Sverige har man været inde paa Beløb som 2 eller eventuelt 3 Milliarder Kroner. Den danske Befolkning er jo mindre end den svenske; men til Gengæld er Pengerigeligheden større. Jo længere Krigen varer, des større bør Afgiften formentlig være.

Undertiden har man talt om, at man særlig burde beskatte de Formuer, der var steget paa Grund af egentlig Krigsfortjeneste. Det lader sig dog næppe gøre. Hvis en Mand baade har haft Krigsfortjeneste og mere normal Indkomst, kan man jo ikke sige, hvilken af disse Indkomster der er opsparet og derved blevet til Formue. Det skulde være Krigskonjunkturskattens Opgave at beskatte de egentlige Krigsfortjenester. Desværre er den ikke saa effektiv, som den kunde have været.

Det kan ikke være Opgaven her at gaa nærmere ind paa de praktiske Problemer, som en Engangsskat rejser. De kræver naturligvis en omfattende Undersøgelse. Enkelte Forhold skal dog omtales ganske kort.

Undertiden har man frygtet, at Afgiften paa skadelig Maade skulde forringe Erhvervenes Konsolidering. Der vil efter Krigen være en stærk Trang til Udvidelser, og dertil skal bruges Penge, siger man.

Hvad der skal bruges til Udvidelser, er imidlertid *Materialer*. Kan disse skaffes, vil Penge til fornuftige Udvidelser gerne kunne skaffes ved Laan. Desværre vil det som tidligere omtalt være beskedent, hvad der kan faas af Materialer i de første Aar, saa der er ingen Fare for, at der skal være for faa Penge til at købe dem.

Iøvrigt har Erhvervslivet jo foretaget en stærk Konsolidering under Krigen. Den er tilmed stærkere, end de fleste tror, fordi det højere Prisniveau, vi maa regne med i Fremtiden, endnu ikke har fundet officielt Udtryk i en ny Ejendomsskyldvurdering. Det er dog klart, at hvis Fremtidens Prisniveau bliver f. Eks. 40 pCt. højere end Førkrigstidens, maa ogsaa Ejendomsværdierne blive højere, og da Gælden ikke er vokset af den Grund, vil Ejernes Egenkapital vokse betydeligt.

Hvad specielt Landejendomme vil være værd i Fremtiden, kan man ikke vide, da Eksportforholdene er saa usikre. Alene den Omstændighed, at Lønniveauet sikkert bliver væsentlig højere end før Krigen og Byggeomkostningerne ligesaa, vil imidlertid gøre det nødvendigt at føre en saadan Valutapolitik, at ogsaa Landbrugspriserne bliver højere end dengang. Ellers kan det nemlig ikke betale sig at holde fremmed Arbejdskraft i Landbruget eller at forny Bygningerne, naar de forfalder. Det bemærkes, at der med Lønniveauet ikke tænkes paa de særlig høje Landbrugslønninger, der jo nok vil falde noget igen, men derimod paa Landets almindelige Lønniveau for organiserede Arbejdere. I det lange Løb maa Landbrugslønnen jo dog til en vis Grad bevæge sig parallelt med dette.

Hvis man vælger en Formuestigningsafgift, f. Eks. saaledes, at den er progressiv m. H. t. Stigningsbeløbet eller -procenten, vil de, der har en moderat Formueopgang, naturligvis ikke

komme til at betale saa meget. I Landbruget bliver det i saa Fald de store Brug, der kommer til at betale mest, da det jo især er dem, der har haft gode Tider under Krigen. At lægge Afgiften alene paa de store Formuer (uanset, hvor meget de er steget) lader sig ikke gøre, bl. a. fordi Skattetabet derved bliver for stort, da Ejerne af disse Formuer jo i Kraft af Progressionen betaler en stor Indkomst- og Formueskat af den øverste Del af deres Formue.

Paa Grund af den store Pengerigelighed vil selve *Indbetalingen* af Afgiften næppe rejse saa store Problemer, som mange tror; men disse Forhold bør iøvrigt undersøges nærmere. Man kan passende tillade, at Afgiften betales i Obligationer, der saa skal modtages til bestemte Kurser. Derved opnaar man ogsaa, at de vanskeligt kan falde under disse Kurser. Frygten for, at Afgiften skulde føre til et stærkt Kursfald, fordi mange blev nødt til at sælge, skulde med denne Metode være ubegrundet. Da der som nævnt vil være en almindelig Tendens til stigende Kurser, saa længe der er Pengerigelighed, vil Staten med Tiden kunne sælge de overtagne Obligationer uden Kurstab.

Værre er det, hvis en Afgiftsyder har det meste af sin Formue anbragt i Ejendomme o. lign. Man skal helst ikke fremtvinge Ejendomssalg i større Omfang; men det er heller ikke nødvendigt. Man kan træffe en saadan Ordning, at de paa-gældende afgiver en Forskrivning for Afgiftsbeløbet med Pantet i Ejendommen, og denne kan saa forrentes og afdrages efter nærmere Aftale med Myndighederne. Der skulde naturligvis kun gives Tilladelse til en saadan Betalingsform efter Undersøgelse i de enkelte Tilfælde.

Som tidligere nævnt har det forhøjede Prisniveau ikke fundet Udtryk i de officielle Ejendomsskyldværdier. En ny Vurdering vil derfor være paa sin Plads. Herved vil det naturligvis ikke være de nuværende Handelsværdier, der uden videre skal lægges til Grund. Man maa søge at finde frem til det, man kunde kalde de fremtidige Normalværdier. Disse vil navnlig afhænge af, i hvilken Højde Prisniveauet skal stabiliseres, og det maa man derfor tage Stilling til med det samme.